

CYNGOR SIR YNYS MÔN

ADRODDIAD I:	Cyngor Sir
DYDDIAD:	18 Mai, 2021
TEITL YR ADRODDIAD:	Adroddiad Blynyddol Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd: 2020/21
ADRODDIAD GAN:	J Huw Jones, Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd
PWRPAS YR ADRODDIAD:	Adrodd ar waith y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd yn ystod 2020/21
SWYDDOG CYSWLLT: E-bost: Rhif Ffôn	J Huw Jones (Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd) JJones@ynysmon.gov.uk 01248 752108

1. Argymhellion

Gofynnir i'r Cyngor:

A1 Dderbyn yr adroddiad a nodi'r materion a drafodwyd gan y Pwyllgor yn ystod 2020/21.

2. Cefndir a chyd-destun

- 2.1 Dyma'r nawfed Adroddiad Blynyddol gan y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd ers ei sefydlu yn 2012.
- 2.2 Mae Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yn gosod dyletswydd ar y Cyngor i sefydlu Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd a gefnogir gan y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd. Prif bwrpas y Pwyllgor yw adolygu digonolrwydd y ddarpariaeth yn yr Awdurdod o ran staff, swyddfeydd ac adnoddau eraill er mwyn cyflawni dyletswyddau a swyddogaethau Gwasanaethau Democrataidd. Mae'n ofynnol dan y Mesur bod y Pwyllgor yn cyfarfod o leiaf unwaith y flwyddyn i adrodd ar faterion o'r fath i'r Cyngor llawn.
- 2.3 Mae'r Adroddiad Blynyddol yn darparu trosolwg o'r holl faterion a drafodwyd gan y Pwyllgor yn ystod 2020/21 ac yn manylu ar unrhyw benderfyniadau a wnaethpwyd.
- 2.4 Yn ogystal â hyn, mae'r adroddiad yn amlinellu beth fydd cynnwys rhaglen waith y Pwyllgor yn ystod 2021/22 o ran y materion a ganolbwyntir arnynt fydd yn sail i waith y Pwyllgor am y flwyddyn i ddod.

Atodiad:

Adroddiad Blynyddol Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd ar gyfer 2020/21

CYNGOR SIR YNYS MÔN

ADRODDIAD I:	Cyngor Sir
DYDDIAD:	18 Mai, 2021
TEITL YR ADRODDIAD:	Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd- Adroddiad Blynyddol 2020/21
ADRODDIAD GAN:	Cyng Robert Llewelyn Jones, Cadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd
PWRPAS YR ADRODDIAD:	Adrodd ar waith y Pwyllgor yn ystod 2020/21
SWYDDOG CYSWLLT: E-bost: Rhif Ffôn	Huw Jones (Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd) Jjones@ynysmon.gov.uk

1. Rhagarweiniad

Mae Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yn gosod dyletswydd ar y Cyngor i sefydlu Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd a gefnogir gan y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd. Prif bwrpas y Pwyllgor yw adolygu digonolrwydd y ddarpariaeth yn yr Awdurdod o ran staff, swyddfeydd ac adnoddau eraill er mwyn cyflawni dyletswyddau a swyddogaethau Gwasanaethau Democrataidd. Dan y Mesur, rhaid i'r Pwyllgor gyfarfod o leiaf unwaith y flwyddyn i adrodd ar faterion o'r fath i'r Cyngor llawn.

Dyma'r nawfed adroddiad blynyddol y mae'r Pwyllgor wedi ei ddarparu ers ei sefydlu yn 2012.

2. Cyd-destun unigryw Pandemig Covid-19

1.1 Mae'n wir dweud fod y pandemig wedi cael ac yn parhau i gael effaith bellgyrhaeddol ar fywydau pawb, ein cymunedau a'r modd y mae'r Cyngor yn darparu gwasanaethau. Mae'r cyfnod hwn (**rheoli'r ymateb brys i'r Pandemig, y Cyfnod Adfer a dychwelyd yn raddol i'r Normal newydd**) yn gyfnod heriol eithriadol i'r Cyngor a phob sefydliad cyhoeddus arall ar draws Cymru wrth i ni barhau i wynebu heriau argyfwng Covid-19. Mae hyn wedi golygu bod y Cyngor wedi newid ei ffordd o weithio o ganlyniad i'r argyfwng iechyd byd-eang.

1.2 Yn unol â Deddf Coronafeirws 2020 a Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Coronafeirws) (Cyfarfodydd) (Cymru) 2020 rydym yn cynnal cyfarfodydd o bell gan ddilyn y Strategaeth Cyfarfodydd Pwyllgor rhoddwyd ar waith o fis Mai¹. O ganlyniad i'r pandemig, ni chyfarfu'r Pwyllgor hwn nes 30 Gorffennaf, 2020.

3. Datblygiad Proffesiynol Aelodau

Mae cefnogi Aelodau Etholedig yn hollbwysig er mwyn iddynt gyflawni eu dyletswyddau o ran cefnogi a chynrychioli eu cymunedau yn llawn, gwneud penderfyniadau a chadw golwg ar berfformiad y Cyngor er budd gorau eu hetholwyr, i gynrychioli'r Cyngor yn effeithiol, i sicrhau llywodraethu mewnol a safonau moesol, fel y nodir yn y Disgrifiad Rôl ar gyfer Aelod Etholedig.

¹ Strategaeth ar gyfer Cyfarfodydd Pwyllgor hyd at Ebrill, 2021 (CSYM, Mai, 2020).

Er mwyn datblygu ac ehangu ar sgiliau a gwybodaeth Aelodau, mae Cynllun Hyfforddi a Datblygu Aelodau yn bodoli sy'n amlinellu'r holl gyfleoedd hyfforddiant a datblygu sydd ar gael iddynt am y flwyddyn. Mae'r ddogfen yn cael ei haddasu yn rheolaidd er mwyn bodloni anghenion yr holl Aelodau ac yn ymateb i ofynion sy'n cael eu hamlygu yn Adolygiadau Datblygiad Personol y Cynghorwyr. Cyflwynir y Cynllun Datblygu yn chwarterol i'r Pwyllgor Safonau a'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd er mwyn i swyddogion penodol allu adnabod mewnbynnau datblygu addas neu benodol. Fel y nodir ymhellach yn yr adroddiad, ni chynhaliwyd fawr ddim sesiynau datblygu a hyfforddiant i aelodau etholedig yn ystod chwarter olaf 2019/20, ac eithrio hyfforddiant TG cynhwysfawr.

I'r un perwyl, cynhelir sesiynau briffio misol i Aelodau ar bynciau penodol, er mwyn sicrhau bod ganddynt wybodaeth ar faterion strategol a thrawsnewid o fewn y Cyngor sy'n hanfodol iddynt er mwyn cyflawni eu dyletswyddau a'u rôl.

4. Rhaglen Waith y Pwyllgor

Mae'r adroddiad hwn yn crynhoi'r materion a drafodwyd gan y Pwyllgor yn ystod 2020/21 a cheir ynddo hefyd sylwadau ar y statws cyfredol.

Yn gyffredinol, canolbwyntiodd y Pwyllgor ar y meysydd canlynol:

- Adolygiad Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru o drefniadau etholiadol Cyngor Sir Ynys Môn
- Adroddiadau Blynyddol Aelodau 2019/20
- Taliadau i Aelodau- Adroddiadau Panel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol
- Adroddiad Blynyddol Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd 2019/20
- Adroddiad Blynyddol Panel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol ar gyfer 2021/22
- Newidiadau i absenoldeb mabwysiadu ar gyfer Aelodau Awdurdodau Lleol
- Datblygu Aelodau

Cynhaliwyd cyfanswm o 3 cyfarfod o'r Pwyllgor dros y deuddeg mis diwethaf.

Yn y tabl isod, ceir crynodeb o'r materion a drafodwyd ym mhob cyfarfod yn ystod y flwyddyn ddiwethaf.

Dyddiad y Pwyllgor	Pwnc	Statws Cyfredol
30 Gorffennaf 2020	Adolygiad y Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru o drefniadau etholiadol Cyngor Sir Ynys Môn	<ul style="list-style-type: none"> • Cyflwynwyd diweddariad gan y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd, yn dilyn yr adroddiad a gyflwynwyd i'r Pwyllgor ar 25 Medi 2019, fel rhan o adolygiad Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru o drefniadau etholiadol y Cyngor Sir. • Nododd fod y Comisiwn wedi cefnogi achos ac argymhellion y Cyngor i gael 35 Aelod a 14 Ward, heb unrhyw newid i 6 ward etholiadol, gan olygu cyfartaledd sirol o 1,461 o etholwyr i bob Aelod. Mae'r Comisiwn yn bwriadu cyflwyno'r trefniadau newydd mewn pryd ar gyfer etholiadau 2022.

		<ul style="list-style-type: none"> • Penderfynwyd argymhell i'r Cyngor Sir bod y cynigion a nodir yn adroddiad y Comisiwn Ffiniau yn cael eu derbyn, yn amodol ar newid yr enw ar gyfer ward newydd Braint i 'Bodowyr'. • Cyflwynwyd adroddiad pellach i'r Pwyllgor ar 23 Tachwedd, 2020.
	Adroddiad Blynyddol Aelodau 2019/20	<ul style="list-style-type: none"> • Cyflwynwyd adroddiad gan y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd ar y mesurau arfaethedig ar gyfer cyhoeddi adroddiadau blynyddol aelodau 2019/20. • Mae rhan 5 Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yn gosod dyletswydd ar Gynghorau i wneud trefniadau er mwyn caniatáu i Aelodau baratoi adroddiadau blynyddol ar eu gwaith. • Gofynnwyd i Aelodau gwblhau adroddiadau erbyn 22 Mai i bwrpas cyhoeddi ar wefan y Cyngor erbyn 30 Mehefin 2020. • Penderfynwyd derbyn yr adroddiad ac annog aelodau i gwblhau adroddiadau blynyddol.
	Taliadau i Aelodau- Adroddiadau Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol	<p>Cyflwynwyd adroddiad gan y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd, a nodwyd y pwyntiau canlynol yn benodol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Adroddiad Blynyddol Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol sy'n gosod y lwfansau sy'n daladwy i Aelodau Etholedig ac Aelodau Cyfetholedig a hawliau pleidleisio. • Cyflwynwyd cynigion drafft y panel ar gyfer 2020/21 i'r Pwyllgor hwn ar 10 Rhagfyr, 2019. • Cyhoeddwyd yr adroddiad blynyddol terfynol ym mis Chwefror 2020, heb newidiadau pellach, heblaw am gynnydd o £350 yng nghyfflog sylfaenol yr Aelodau. Nodwyd bod Rhestr Cydnabyddiaeth Ariannol i Gynghorwyr y Cyngor ar gyfer 2020/21 wedi'i gyhoeddi yn unol â'r gofynion. • Cyfeiriwyd at y Panel ar ddigolledu costau gofal, a ddaeth yn weithredol ar 1 Gorffennaf 2020. Mae'r Panel yn bryderus bod y niferoedd sy'n hawlio'r ddarpariaeth yn isel. Mae'r Panel wedi gofyn i Awdurdodau Lleol godi ymwybyddiaeth ymysg Aelodau fod y cymorth ariannol ar gael ac mae argymhelliad wedi'i wneud bod adolygiad blynyddol o amgylchiadau pob Aelod yn cael ei gyflawni bob blwyddyn yn ystod eu gwerthusiadau blynyddol. • Penderfynwyd nodi:

		<ul style="list-style-type: none"> i. bod y Cyngor wedi cyhoeddi ei Restr Cydnabyddiaeth Ariannol i Gynghorwyr ar gyfer 2020/21, yn unol â'r gofynion; ii. yr egwyddorion mewn perthynas ag addalu costau gofal a chadarnhau sut mae'r Cyngor yn bwriadu rhoi'r egwyddorion ar waith.
	Adroddiad Blynyddol Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd 2019/20	<p>Cyflwynwyd adroddiad blynyddol y Pwyllgor hwn gan y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd, a nodwyd y pwyntiau canlynol yn benodol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bydd yr adroddiad blynyddol yn cael ei gyflwyno i'r Cyngor llawn ar 8 Medi, 2020. • Crynhoir y materion a drafodwyd gan y Pwyllgor yn ystod 2019/20. • Penderfynwyd derbyn yr adroddiad a nodi'r materion a ystyriwyd gan y Pwyllgor yn ystod 2019/20.
23 Tachwedd 2020	Adolygiad y Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru o Drefniadau Etholiadol Cyngor Sir Ynys Môn	<p>Cyflwynwyd adroddiad diweddar gan y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd yn dilyn yr adroddiadau a gyflwynwyd i'r Pwyllgor hwn ar 30 Gorffennaf a 25 Medi 2020, a oedd yn ymdrin â'r materion canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nodwyd bod y Comisiwn wedi cyhoeddi ei gynigion drafft ar gyfer ymgynghori arnynt ar 16 Mehefin 2020, a oedd yn gyson ag argymhellion y Cyngor Sir, ar gyfer model seiliedig ar 14 ward a 35 Aelod. • Nodwyd ymhellach bod argymhellion y Pwyllgor hwn o newid enw'r ward Braint newydd i Bodowyr wedi'u mabwysiadu gan y Comisiwn. Bydd argymhellion terfynol y Comisiwn Ffiniau yn cael eu cyflwyno i'r Cyngor Sir ar 8 Rhagfyr 2020 ar gyfer eu cymeradwyo. Gobeithir cyflwyno'r newidiadau mewn pryd ar gyfer etholiadau 2022. • Penderfynwyd:- <ul style="list-style-type: none"> i. Nodi argymhellion terfynol y Comisiwn Ffiniau, ac ii. Argymhell bod y Cyngor Sir yn derbyn argymhellion terfynol y Comisiwn Ffiniau ar 8 Rhagfyr 2020.
	Adroddiad Blynyddol Drafft Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol 2021/22	<p>Cyflwynodd y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd yr Adroddiad Blynyddol Drafft Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol (PACGA), a nodwyd y pwyntiau canlynol yn benodol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae'r adroddiad yn gosod y lwfansau sy'n daladwy i Aelodau ac aelodau cyfetholedig â hawliau pleidleisio. • Cyhoeddwyd Adroddiad Blynyddol Drafft y PACGA ar gyfer 2021/22 ar gyfer

		<p>ymgyngoriad tan 23 Tachwedd 2020. Bydd y Panel yn cyhoeddi ei adroddiad terfynol ym mis Chwefror 2021.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rhoddwyd crynodeb o'r newidiadau arfaethedig fydd yn dod i rym ar 1 Ebrill 2021. • Penderfynwyd derbyn penderfyniadau drafft adroddiad Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol ar gyfer 2021/22.
	Newidiadau i absenoldeb mabwysiadu ar gyfer Aelodau Awdurdodau Lleol	<p>Cyflwynwyd adroddiad gan y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd ar ddogfen ymgynghori i ehangu'r amodau absenoldeb mabwysiadu ar gyfer Aelodau awdurdodau lleol. Nodwyd y pwyntiau canlynol yn benodol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bydd y cap ar daliadau yn cael ei ddisodli gan gostau gofal ffurfiol ac anffurfiol. • Mae Llywodraeth Cymru yn ceisio sicrhau bod telerau cyflogaeth Aelodau Etholedig yn fwy ffafriol ac y bydd absenoldebau yn dod i fod yn unol â rhai staff, sy'n caniatáu 26 wythnos o absenoldeb. • Croesawodd y Pwyllgor y cynnig gan obeithio y byddai mwy o ddiddordeb gan unigolion fengach a merched fod yn Aelodau Etholedig. • Penderfynwyd derbyn y newidiadau arfaethedig a amlinellwyd yn nogfen Ymgynghori Llywodraeth Cymru ac awdurdodi'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd i ymateb yn ôl yr angen mewn ymgynghoriad â Chadeirydd y Pwyllgor.
16 Mawrth, 2021	Adroddiad Blynyddol Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol ar gyfer 2021/22	<p>Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd, a nodwyd y pwyntiau canlynol yn benodol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cyfyngwyd ar y newidiadau fyddai'n cael eu gwneud i'r Fframwaith Cydnabyddiaeth Ariannol yn 2021/22 oherwydd effaith y pandemig. • Cyhoeddwyd yr adroddiad terfynol ar 25 Chwefror 2021. Mae'r Panel wedi cadarnhau'r cynnydd yng nghyflogau aelodau etholedig prif gynghorau, gyda chynnydd canlyniadol i aelodau Awdurdodau Parciau Cenedlaethol a Thân ac Achub. Nid oes unrhyw newidiadau sylweddol eraill i'r Adroddiad drafft. • Penderfynwyd nodi'r penderfyniadau a nodwyd yn adroddiad blynyddol Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol ar gyfer 2021/22.

	Datblygu Aelodau	<p>Cyflwynwyd adroddiad gan y Rheolwr Hyfforddi, a nodwyd y pwyntiau canlynol yn benodol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bod y pandemig wedi cael effaith ar hyfforddiant a ddarparwyd, ac mai ychydig iawn o weithgaredd sydd wedi bod o ran hyfforddiant i Aelodau Etholedig yn ystod chwarter olaf 2019/2020 o ganlyniad. • Bwriedir casglu anghenion hyfforddi'r aelodau er mwyn llunio Cynllun Datblygu diwygiedig o'r cyfnod presennol hyd at etholiadau 2022, a'i gyflwyno i'r Cyngor Llawn i'w gymeradwyo. • Yn ystod y cyfnod clo, cynhaliwyd hyfforddiant ar ddefnyddio MS Teams a Zoom er mwyn sicrhau bod Aelodau yn gallu cymryd rhan mewn cyfarfodydd rhithiol. • Gobeithir y bydd arweiniad a gwybodaeth gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru o ran darparu hyfforddiant ar draws yr holl Awdurdodau. • Parheir â'r gwaith ar y modiwlau E-ddysgu ar gyfer Aelodau Etholedig. • Crewyd bwletin hyfforddiant i Aelodau Etholedig er mwyn hysbysebu hyfforddiant sydd ar gael. • Penderfynwyd cyflwyno'r Cynllun Hyfforddi ar gyfer 2021/22 i'r Cyngor Llawn am gymeradwyaeth.
--	------------------	---

Edrych Ymlaen i 2021/22:

Bydd rhaglen waith y Pwyllgor Gwasanaethau Democratiadd yn canolbwyntio ar y meysydd canlynol ar gyfer 2021/22:

- Y Cynllun ar gyfer Datblygu a Hyfforddi Aelodau gan gynnwys Adolygiadau Datblygiad Personol
- Adroddiadau Blynyddol Aelodau
- Materion cysylltiedig ag Aelodau gan gynnwys- Siartr Cymru ar gyfer datblygiad a chefnogaeth Aelodau
- Ymgynghoriadau perthnasol gan Lywodraeth Cymru/ Panel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol
- Materion perthnasol Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 a pharatoadau ar gyfer etholiadau 2022.

Argymhelliad:

Gofynnir i'r Cyngor Sir dderbyn yr adroddiad a nodi'r materion a drafodwyd gan y Pwyllgor yn ystod 2020/21.

Cyng Robert Llewelyn Jones

**Cadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd
(30.04.2021)**